

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**RAQAMLI TARIX
O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	200 000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	220 000 – Gumanitar fanlar (tillardan tashqari)
Ta’lim yo‘nalishi:	60220300 – Tarix

Fan/modul kodi RT 1304		O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ECTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Raqamli tarix	60		90	150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – Fanning maqsadi talabalarni raqamli tarix fanining maqsadi va vazifalari, unga dunyoning rivojlangan mamlakatlaridagi yondashuvlar, samarali loyihalar bilan tanishtirish. Fanning vazifasi - Talabalarga tarixiy jarayonlarni anglashda raqamli texnologiyalarining o'rni, fan masalalarini echishda zamonaviy yondashuvlar, tarixiy voqeiklarni, faktlarni o'rganishda, tarixiy tadqiqotda elektron manbalarning, internetning ilmiy va amaliy ahamiyatini, hamda fan doirasidagi zamonaviy loyihalar kabi masalalar ahamiyatini tushuntirishdan iborat. II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Kirish. Raqamli tarix fanining maqsadi va vazifalari. Fanning tarixiy tadqiqotlar tizimida tutgan o'rni. Fanning maqsadi, vazifalari. Tarix ta'limida axborot texnologiyalarining o'rni va ahamiyati. Fanning uslubiy, ilmiy-nazariy asoslari. Fanga oid tamoyil va yangicha yondashuvlar. Fanning boshqa fanlar bilan aloqadorligi. 2-mavzu. Raqamli tarix fanining shakllanishi va taraqqiyoti. "Digital History" (raqamli Tarix) tushunchasi. "Tarixiy informatika" yo'nalishi. Digital History tadqiqot doirasi, rivojlanish tarixi. Mazkur yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar. Xorij tajribasi. 3-mavzu. Tarix fanida axborot texnologiyalarining qo'llanilishi. Tarix fanida axborot texnologiyalari fani taraqqiyoti. Tarix va informatika. Tarixiy tadqiqotlarda axborot texnologiyalaridan foydalanish tajribasi. Fanda axborot texnologiyalaridan foydalanishning zamonaviy bosqichi hamda rivojlanish tendentsiyalari. 4-mavzu. Elektron manbalarning tarixiy tadqiqotlardagi ahamiyati. Ma'lumot va ma'lumotlar modeli. Ma'lumot turlari. Ma'lumotlar tuzilishi. Matnli manbalar. Statistik manbalar. Kartografik manbalar. Tasviriy manbalar. Elektron hujjat tushunchasi. "Kompyuter manbashunosligi"ning vujudga kelishi. Tarixiy manbalar va zamonaviy axborot texnologiyalari.				

5-mavzu. Tarixiy tadqiqotlarda elektron matnning o'rni.

Elektron matn kontsepsiyasi. Elektron matn axborot manbasi sifatida. Elektron matnga bo'lgan talab. Elektron hujjat aylanmasi. "Qog'ozsiz texnologiyalar". Tarixiy mantlarni skanerlash va optik qurilmalar orqali elektron shaklga o'girish: qo'lyozma va toshbosma matnlarni elektron shaklga o'girishda dasturlarning imkoniyatlari va kamchiliklari. Tarixiy manbalarni elektron shaklga o'girish tajribalari.

6-mavzu. Tarix ta'limida elektron taqdimot ahamiyati.

Taqdimot tayyorlash tizimi (Power Point). Elektron taqdimot: umumiy tushuncha, tuzilishi. Taqdimot tayyorlashning asosiy bosqichlari. Taqdimot tayyorlash dasturlari. Tarixiy jarayonlarni anglash hamda o'qitishda elektron taqdimotlarning o'rni va ahamiyati.

7-mavzu. Internet va uning tarixchi uchun imkoniyatlari.

Internet vujudga kelishi va shakllanishi. Internetning axborot resursi sifatidagi kamchiliklari va chegaralanganligi. Internet ma'lumotlaridan ilmiy tadqiqotda foydalanish muammolari. Internet ma'lumotlarining bibliografik tavsifi. Tarixchi mutaxassislar uchun Internet axborot resurslari. Ilmiy tadqiqot natijalarini Internet orqali e'lon qilish.

8-mavzu. Tarixiy tadqiqotda qidiruv tizimlaridan foydalanish.

Global tarmoq imkoniyatlari. Kutubxona kataloglari bilan ishlash. Elektron pochta. Web-sayt. Gipermatn. Qidiruv tizimlari. Google, Yandex, Rambler, Yahoo. Qidiruv so'rovlari tuzilishi. Internetda samarali qidiruv muammolari. Elektron ma'lumotlar tizimi. Elektron lug'atlar, tarjimonlar va ensiklopediyalar, ularning tarixchi uchun ahamiyatli jihatlari.

9-mavzu. Elektron kutubxonalar va arxivlar bilan ishlash.

Tarix sohasiga oid elektron kitoblarning tarixiy bilimlarni egallashdagi roli. Elektron kutubxona tushunchasi. Elektron kutubxona ahamiyati. Tarixiy tadqiqotlarda elektron kutubxona materiallaridan foydalanish. Elektron arxivlar va ularda foydalanish afzalliklari.

10-mavzu. Tarixiy tadqiqotlarda geografik axborot tizimlarining o'rni.

Geografik axborot tizimlari. Xaritalar turlari: geografik, siyosiy, tematik, tarixiy-madaniy yodgorliklar xaritalari. Geografik axborot tizimlari dasturlari. Tarixiy tadqiqotlarda kompyuter kartografiyasi.

11-mavzu. Google Earth dasturi va uning ahamiyati.

Google Earth dasturi haqida umumiy ma'lumot. Google Earth dasturidan foydalanish va uning ahamiyati. Tarixiy-madaniy yodgorliklarining aerokosmofotosuratlarini tushirish.

12-mavzu. Tarixiy jarayonlarni modellashtirish va qayta tiklash.

Tarixiy jarayonlarni modellashtirish va qayta tiklash tushunchalari. Modellashtirish va qayta tiklash asoslari. Tarixiy jarayonlarni modellashtirish va qayta tiklash metodlari va usullari.

13-mavzu. 3D modellashtirishning tarixiy tadqiqotlarda qo'llanilishi.

Tarixiy tadqiqotlarda 3D modellashtirish masalasi: shakllanishi va rivojlanishi. Tarixiy tadqiqotlarda 3D modellashtirish texnologiyasining ahamiyati. 3D modellashtirish texnologiyasi dasturlari xaqida ma'lumot.

14-mavzu. Virtual muzeylar va ularning ahamiyati Virtual muzey tushunchasi.

Virtual muzeylar shakllanishi. Virtual muzey afzalliklari. Tarixni o'rganishda virtual muzeylarning o'rni. Virtual muzey eksponatlari.

15-mavzu. Masofaviy ta'lim va uning ahamiyati.

Masofaviy ta'lim tushunchasi. Masofaviy ta'limning shakllanishi va rivojlanishi tarixi. Imkoniyatlari va afzalliklari. An'anaviy va masofaviy ta'lim. Masofaviy ta'limda axborot texnologiyalarining o'rni.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlarida talabalar Tarix fanida innovatsiyalar: texnologiyalar, modellar va metodlar fanidan ma'ruza darslarida olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan birga, seminarlar mavzulari bo'yicha tayyorgarlik ko'rish jarayonida qo'shimcha adabiyotlar va tarixiy manbalar bilan tanishish orqali qo'shimcha bilim va xulosalar chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Natijada, ularning bilim doiralari ilmiy jihatdan asoslangan holda kengayadi. mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Kirish. Fanning maqsadi va vazifalari.
2. Raqamli tarix fanining shakllanishi va taraqqiyoti.
3. Tarix fanida axborot texnologiyalarining qo'llanilishi.
4. Elektron manbalarning tarixiy tadqiqotlardagi ahamiyati.
5. Tarixiy tadqiqotlarda elektron matnning o'rni.
6. Tarix ta'limida elektron taqdimot ahamiyati.
7. Internet va uning tarixchi uchun imkoniyatlari.
8. Tarixiy tadqiqotda qidiruv tizimlaridan foydalanish.
9. Elektron kutubxonalar va arxivlar bilan ishlash.
10. Tarixiy tadqiqotlarda geografik axborot tizimlarining o'rni.
11. Google Earth dasturi va uning ahamiyati.
12. Tarixiy jarayonlarni modellashtirish va qayta tiklash.
13. 3D modellashtirishning tarixiy tadqiqotlarda qo'llanilishi.

14. Virtual muzeylar va ularning ahamiyati.

15. Masofaviy ta'lim va uning ahamiyati.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.

Mustaqil ta'limdan ko'zlangan maqsad va vazifalar - bu talabalarda mustaqil bilim olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Mustaqil ta'lim seminar mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rishdan tashqari fan dasturida ko'rsatilmagan, ammo fan bo'yicha talabaning bilim doirasini kengaytiruvchi qo'shimcha mavzular doirasida berilgan topshiriqlarni bajarishni o'z ichiga oladi.

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, xulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Kirish. Fanning maqsadi va vazifalari.
2. "Tarix va kompyuter" assosiasiyasi faoliyati bilan tanishish.
3. Fanga oid tamoyil va yangicha yondashuvlar. Fanning boshqa fanlar bilan aloqadorligi.
4. Raqamli tarix fanining shakllanishi va taraqqiyoti
5. "Tarixiy informatika" yo'nalishi. Digital History tadqiqot doirasi, rivojlanish tarixi.
6. Google Earth dasturidan foydalangan holda tarixiy-madaniy yodgorliklarni aniqlash.
7. Tarix fanida axborot texnologiyalarining qo'llanilishi va taraqqiyoti.
8. O'zbekiston tarixi fani doirasida mediaentsiklopediya tuzish.
9. Tarixiy tadqiqotlarda axborot texnologiyalaridan foydalanish tajribasi.
10. Elektron manbalarning tarixiy tadqiqotlardagi ahamiyati.
11. O'zbekiston tarixining turli davrlariga oid elektron kitoblar bibliografiyasini shakllantirish.
12. Kartografik manbalar. Tasviriy manbalar. Elektron hujjat tushunchasi.
13. Tarixiy tadqiqotlarda elektron matnning o'rni
14. Elektron matn axborot manbasi sifatida. Elektron matnga bo'lgan talab
15. Qog'ozsiz texnologiyalar. Tarixiy manlarni skaynerlash va optik qurilmalar orqali elektron shaklga o'girish.
16. Taqdimot tayyorlash tizimi (Power Point). Elektron taqdimot: umumiy tushuncha, tuzilishi.
17. Internet va uning tarixchi uchun imkoniyatlari.
18. Ilmiy tadqiqot natijalarini. Internet orqali e'lon qilish. .
19. Tarixiy tadqiqotda qidiruv tizimlaridan foydalanish.

	20. Global tarmoq imkoniyatlari. Kutubxona kataloglari bilan ishlash 21. Elektron lug‘atlar, tarjimonlar va ensiklopediyalar, ularning tarixchi uchun ahamiyatli jihatlari. 22. Elektron kutubxonalar va arxivlar bilan ishlash. 23. Tarix sohasiga oid elektron kitoblarning tarixiy bilimlarni egallashdagi roli.. 24. Tarixiy tadqiqotlarda elektron kutubxona materiallaridan foydalanish. Elektron arxivlar va ularda foydalanish afzalliklari. 25. Tarixiy tadqiqotlarda geografik axborot tizimlarining o‘rni. 26. Geografik axborot tizimlari. 27. Xaritalar turlari: geografik, siyosiy, tematik, tarixiy-madaniy yodgorliklar xaritalari. 28. Google Earth dasturi va uning ahamiyati 29. Tarixiy obidalami 3D modellashirishning ahamiyati. 30. Google Earth dasturidan foydalanish va uning ahamiyati. 31. Tarixiy jarayonlarni modellashirish va qayta tiklash. 32. Modellashirish va qayta tiklash asoslari. 33. Tarixiy jarayonlarni modellashirish va qayta tiklash metodlari va usullari. 34. 3D modellashirishning tarixiy tadqiqotlarda qo‘llanilishi. 35. Tarixiy tadqiqotlarda 3D modellashirish masalasi 36. 3D modellashirish texnologiyasi dasturlari xaqida ma’lumot. 37. Virtual muzeylar va ularning ahamiyati. 38. Tarixni o‘rganishda virtual muzeylarning o‘rni. . 39. Virtual muzeylar shakllanishi. 40. Virtual muzey afzalliklari. 41. 3D modellashirish texnologiyasining ahamiyati. 42. Masofaviy ta’lim va uning ahamiyati. 43. An’anaviy va masofaviy ta’lim. 44. Masofaviy ta’limning shakllanishi va rivojlanish tarixi. 45. Kichik virtual muzey loyihasini shakllantirish.
3.	VII. Ta’lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: • tarix fani sohasida innovasiyalar, raqamli texnologiyalarining tutgan o‘rni haqida muayyan tasavvurga ega bo‘lishi; • zamonaviy axborot texnologiyalarining umumiy imkoniyatlarini, tarix sohasida ulardan foydalanish afzallikdarini bilishi kerak; • axborot texnologiyalari yordamida tarixiy ma’lumotlar va manbalarni qidirish, qayta ishlash hamda tahlil qilish; talaba elektron ma’lumotlarni ilmiylik, tarixiylik, xolislik metodlari asosida o‘rganish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak; • Internet imkoniyatlaridan foydalanish, tarix ta’limi va tarixiy tadqiqotlarda

	raqamli texnologiyalardan foydalana olish malakalariga ega bo'lishi kerak
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha og'zaki savol javob, yozma ish yoki test topshirishi zarur.
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1. Gaffarov Y.X. Tarix o'qitish metodikasi –T., “Ishonchli hamkor” nashriyoti. 2021y. 2. Gaffarov Y.X. “Tarix o'qitish metodikasi” –T., “Olmalik kitob business” nashriyoti. 2023 y. 3. Gaffarov Y.X. “Maxsus fanlarni o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish” –T., “Ishonchli hamkor” nashriyoti. 2021y. XI. Qo'shimcha adabiyotlar. 1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T.1. –Toshkent.: O'zbekiston. 2017. 2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent.: O'zbekiston. 2017. 3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent.: O'zbekiston. 2017. 4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. T.: "O'zbekiston" 2016. 5. Alimova D.A., Ilhomov Z.A. Tarix fani metodologiyasi. – T. 2018. 6. Бородин Л.И. Моделирование исторических процессов от реконструкции реальности к анализу альтернатив. – Спб.: Алетейя, 2016. 7. Информационный Бюллетень Ассоциации “История и компьютер”, 1990–2001. 8. Muslimov N., Sayfurov D., Usmonboeva M., To'raev A. Web texnologiya asosida elektron axborot ta'lim resurslarini yaratish va ularni

	amaliyotga joriy etish. Toshkent. 2015. 9. Qosimov S.S. Axborot texnologiyalari. T., 2006 a. Словарь историка. / Ред. Г. Дюфо, Э. Мазюрьель. М., 2006. 10. Tog'aeв J.E. Tarix sohasida 3D modellashirish masalasining o'rganilishi (horijiy tadqiqotlar tahlili asosida) // O'zbekiston Milliy universiteti xabarlari. № 1/1. – Toshkent, 2018. – B. 51-53. 11. Хроленко А. Т., Денисов А.Т. Современные информационные технологии для гуманитария. – М.: Флинта: Наука, 2012. 12. Информационные технологии для историков / Учебное пособие / Под ред. Л.И.Бородкина. – М. МГУ, 2006. 13. Boonstra O., Breure L., Doorn P. Past, Present and Future of Historical information Science. Netherlands Institute for Scientific Information. 2004. 14. Гарскова И.М. Историческая информатика: эволюция междисциплинарного направления. – СПб.: Алетейя, 2018. 15. Shadmonova S. Tarixiy tadqiqotlarning metodologiyasi va zamonaviy usullari. –Toshkent. 2018. XII. Axborot manbalari www.pedagog.uz (Respublika pedagogika talim muassasalari portali) www.cspi.uz (Chirchiq davlat pedagogika universiteti web-sayti) www.edu.uz (O'zbekiston Respublikasi ta'lim portali) www.unilibrary.uz (Yagona elektron kutubxona axborot tizimi) www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK) www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta'lim resurslari portali
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024 yil "28" <u>avgust</u> dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma'sul: Z. N. Xaydarova – CHDPU, tarix kafedrasi katta o'qituvchisi.
9.	Taqrizchilar: Sh.X. Xonqulov– FarPI, "Ijtimoiy fanlar va tarixi" kafedrasi dots. v.v.b. tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, (PhD). Toshtemirova S.A. – CHDPU, "Tarix" kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, (PhD).